

Helsingin kaupunginmuseon lausunto Helsinginkuja 6:a koskevasta asemakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta

HEL 2016-013874 T 10 03 03

Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto on pyytänyt kaupunginmuseon lausuntoa Alppiharjuun Helsinginkuja 6:een laadittavan asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta. Kaupunginmuseo tarkastelee hanketta perustehtävänsä mukaisesti rakennetun kulttuuriympäristön vaalimisen näkökulmasta ja esittää kantanaan seuraavaa.

Asemakaavan muutos koskee Alppiharjussa sijaitsevaa asuinkerrostalon tonttia osoitteessa Helsinginkatu 17 – Helsinginkuja 6. Tontin Helsinginkujan puoleiselle osalle suunnitellaan täydennysrakentamista ja tavoitteeksi on alustavasti esitetty kuusikerroksista asuinkerrostaloa. Kyseinen osa tontista on nykyisin rakentamatonta avokalliota.

Suunnittelun kohteena oleva alue sijaitsee Alppiharjussa keskeisellä paikalla, joka kuuluu osaksi Harjun umpikortteleiden vyöhykkeeseen. Alueen ensimmäinen, kaupunginosa 10, 11 ja 12 koskeva asemakaava laadittiin vuonna 1900. Kyseisessä asemakaavassa Vaasankadun, Kustaankadun, Helsinginkadun ja Fleminiginkadun rajaama kortteli sai numeron 349. Korttelissa, sen pohjois- ja länsiosassa oli jo tuolloin olemassa olevia rakennuksia, jotka poistuivat vähitellen tulevien vuosikymmenten kuluessa uusien rakennusten tieltä. Osaltaan nämä olemassa olleet rakennukset myös muovasivat uusien rakennusten sijoitumista tonteille. Rakennusaloja ei kyseisessä asemakaavassa määritely. Helsinginkadun puoleisista kivitaloista ensimmäisenä valmistui Helsinginkatu 17:ään rakennettu asuinkerrostalo, jonka suunnitelmat laati Rakennustoimisto Hans von Bagh & P. J. Pärnänen vuonna 1925. Kyseinen, paikalla nykyisinkin sijaitseva seitsemänkerroksinen asuinkerrostalo sijoittui aivan tontin etelä- ja länsirajalle niin, että sillä on ikkunallinen julkisivu Helsinginkadun lisäksi myös lännen ja pohjoisen suuntaan. Helsinginkuja on jo tuolloin kulkenut korttelin läpi ja merkitty asemapiirustukseen, vaikka sitä ei edellä mainittuun ensimmäiseen asemakaavaan olekaan merkitty. Tontti 15 rakennettiin Arkkitehtitoimisto Frosterus & Gripenbergin vuonna 1928 laatimien suunnitelmien mukaan. Kyseisessä suunnitelmassa tontille sijoitettiin ikään kuin kaksi asuinkerrostaloa, jotka yhdistettiin niiden väliin, osittain maan alle sijoitetulla elokuvateatterisiivellä. Paikalla toimi elokuvateatteri Tenho vuoteen 1954, jonka jälkeen tilat muutettiin sen jälkeen liikehuoneistoksi.

Kallioisen maaston korkeuserojen vuoksi Helsinginkadun puoleinen talo rakennettiin seitsemänkerroksiseksi ja pihan puoleinen viisikerroksiseksi. Korttelin Helsinginkadun puoleisen rintaman täydensi arkkitehti T. A. Elon vuonna 1931 suunnittelema asuinkerrostalo, joka pohjakaavaltaan U:n muotoisena kääntyi myös Kustaankadun puolelle ja siitä edelleen tontin 15 pihan puoleisen talon jatkoksi muodostaen näin korttelin tälle osalle umpipään. Kortteli täydentyi Kustaankadun puolella ja Kustaankadun ja Vaasankadun kulmaan rakennetuilla, Arvo Elon vuonna 1935 suunnittelemissa asuinkerrostaloilla. Arvo Elo suunnitteli vuonna 1936 asuinkerrostalot myös korttelin luoteiskulmaan, Vaasankadun varrelle ja Vaasankadun ja Fleminginkadun kulmaan. Kortteli rakentui nykyiseen kokonaisuuteensa kun Vaasankadun varrelle rakennettiin arkkitehti Folke Lindforsin vuonna 1961 ja Arkkitehtitoimiston Tauno Salo ja Mauri Karkulahti vuonna 1965 suunnittelemat suorat lamellitalot sekä Arkkitehtitoimiston Pentti Petäjä & Co vuonna 1961 suunnittelema matalan liiketilasiiven käsittänyt asuinkerrostalo Fleminginkadun ja Helsinginkadun kulmaan.

Suunnittelualue kuuluu asemakaava-alueeseen, jota koskeva asemakaavan muutos on tullut voimaan 23.8.1985. Kyseisessä asemakaavassa alun perin yhtä korttelia ollut kortteli 349 on määritelty kahdeksi kortteliksi, niin että eteläosassa sijaitsee kortteli 575 merkinnällä AK eli asuinkerrostalojen korttelialue. Helsinginkuja on määritelty pihakaduksi. Helsinginkuja 6:n kallioinen kohta on osoitettu istutettavaksi alueen osaksi ja leikki- ja oleskelualueeksi ja myös pihakatua on linjattu kalliota kunnioittaen. Paikalla sijaitsevan kallion maisemalliset arvot ovat siten mahdollisesti ohjanneet ratkaisua. Rakentamista ei Helsinginkujan puolelle ole osoitettu lainkaan, vaan kujan varren olemassa oleva 1920- ja 1930-luvun rakennuskantakin on osoitettu poistuvaksi ja muutettavaksi istutettavaksi alueen osaksi. Kummankaan korttelin rakennuksille ei annettu suojelumääräyksiä, vaikka asemakaava-alueeseen kuuluu joitakin merkinnällä sr-2 suojeltuja rakennuksia. Nyt esillä oleva tontti liittyy siten asemakaavahistoriallisesti mielenkiintoiseen kortteliin. Korttelin rakentumista vuosikymmenten kuluessa ovat ohjanneet niin asemakaava ja rakennusjärjestys kuin paikalla sijainneet rakennuksetkin.

Yli kolmekymmentä vuotta sitten laaditussa viimeisimmässä asemakaavan muutoksessa Kaupunginmuseon näkemyksen mukaan asemakaava on kuitenkin erityisesti tältä osin vanhentunut ja sekä Helsinginkatu 15:n että Helsinginkatu 13:n osalta tulisi tänä päivänä selvittää mahdolliset suojelutavoitteet ja -tarpeet. Korttelin 349 ja 575 raja-alueella asemakaavalliset tavoitteet ovat siten eri tavoin ristiriitaisia.

Voimassa olevassa Yleiskaava 2002:ssa suunnittelualaue kuuluu kerrostalovaltaiseksi alueeksi määriteltyyn kokonaisuuteen. Lisäksi se on osa kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja maisemakulttuurin kannalta merkittävää aluetta, jota tulee kehittää siten, että alueen arvot ja ominaisuudet säilyvät. Helsingin kaupunginvaltuuston 27.10.2016 hyväksymässä Helsingin uudessa yleiskaavassa alue on merkitty kantakaupunkialueeksi (C2). Asuminen onkin ollut pääsiällinen toiminto alueella, vaikka kortteleiden 349 ja 575 rakentamista ovat eri aikoina ohjanneet melko erilaiset lähtökohdat ja tavoitteet. Korttelin 1980-luvun kaavoituksen tavoitteena ollut kahden korttelin välinen ja pihakadun muodostama avoin piha-alue on osittain toteutunut. Uuden kerrostalon rakentaminen Helsinginkuja 6:een luonnonkallion paikalle olisi vastoin tätä suurkorttelitavoitetta. Tarkasteltaessa korttelin rakennetta ja rakentamista 1900-luvun alkuvuosikymmenillä voidaan kuitenkin todeta, että korttelin läpi kulkenutta kujaa ovat reunustaneet rakennukset jo 1900-luvun alusta lähtien ja tällä periaatteella on rakennettu myös tonttien 15 ja 13 kujan puoleiset rakennussiivet, joihin tänä päivänä voidaan olettaa kohdistuvan suojelutavoitteita Helsinginkadun varren rakennusten tapaan. Korttelit muodostavat siten kerroksisen kokonaisuuden, jossa näyttäytyvät nämä eri aikakausien erilaiset suunnitteluperiaatteet. Halki vuosikymmenten Helsinginkuja 6:n kallio on kuitenkin jätetty rakentamatta, luonnonelementiksi tässä kantakaupunkimaisessa suurpihaa reunustavassa umpikorttelinomaisessa kokonaisuudessa. Pyykinkuivauskallionakin käytetyllä kalliolla on myös kulttuurihistoriallista arvoa ja kallio on epäilemättä olennainen osa korttelin ominaisluonnetta.

Edellä mainittuun viitaten kaupunginmuseo toteaa, että Helsinginkujaa reunustava rakentaminen on ollut korttelin alkuvuosikymmenien aikana luontainen tapa sijoittaa rakennuksia korttelissa. Tontin 15 kujan puoleisen siiven länsipäätykin on rakennettu umpinaisena ikään kuin jatkoa odottaen. Kortteleiden 1960-luvun rakentamisen myötä tonttien pienimittakaavainen ja kujaa reunustanut rakennuskanta kuitenkin pääosin poistui ja pihat varattiin laajalti autoille paikoitusalueeksi. 1980-luvun asemakaavan tavoitteena oli ilmeisesti luoda vehreä suurkorttelipiha, mutta tämä tavoite on pääosin jäänyt toteutumatta. Historiallisesta näkökulmasta tarkastellen kaupunginmuseo ei siten katso voivansa vastustaa uuden asuinrakennuksen sijoittamista Helsinginkuja 6:n kohdalle, koska sen ollut kortteleille ominainen rakentamisen paikka. Kaupunginmuseon näkemyksen mukaan uudisrakennus tulisi kuitenkin toteuttaa huomattavasti tavoiteltua pienimittakaavaisempana, korkeintaan tontin 15 pihasiiven korkuisena. Lisäksi kaupunginmuseon näkemyksen mukaan luonnonkallio on osa korttelin ominaisluonnetta, jota tulee vaalia. Kaupunginmuseo uskoo, että taitavasti suunnitellen kalliota on myös mahdollista säilyttää uudisrakentamisen rinnalla, sitä ohjaavana elementtinä. Mikäli uudisrakentamista suunnittelualueelle halutaan, tu-

Kulttuuriympäristöyksikkö

5.6.2017

Yksikön päällikkö

lee sille asettaa huomattavan tiukat reunaehdot niin rakennusalan, korkeuden, rakennustavan kuin rakentamisen laadulle ja ympäristötekijöiden huomioon ottamiselle asetettavien kriteerien suhteen. Kaupunginmuseo katsoo, että vain tällä tavoin toimien Helsinginkuja 6:n asema-kaavan muutosta voidaan viedä eteenpäin niin, ettei uudisrakentamisella turmella peruuttamattomasti Helsinginkuja 6:a ympäröivän korttelin ominaisluonnetta.

Lisätiedot

Anne Salminen, tutkija, puhelin: +358931036501
anne.salminen(a)hel.fi

Sari Saresto
vs. kulttuuriympäristöpäällikkö